

Strategies of the Islamic Republic of Iran to deal with America's combined war
Fathollah kalantari¹, Rahman Najafi Sayyar²

Abstract

Combined war, more commonly known as the gray area, describes the relationship between peace and war on the one hand, and makes the border between war and peace vague and unclear on the other hand. The main goal of this research is to develop strategies to deal with the United States' combined war against Iran. This research is of an applied-developmental type which was carried out in an exploratory and explanatory method. The information and data tools are library and field, the sample size is 40 people. sector19 strategies including: 6 offensive strategies, 6 competitive strategies, 4 conservative strategies and 3 defensive strategies were analyzed and based on that 8 main strategies were formulated. The current situation shows that Iran is in a relatively good defensive position in the combined war. mainstrategies8 have been obtained as follows: 1- Strengthening internal governance, 2- Development of explanation jihad with emphasis on narration, 3- Development of resistance economy and production, 4- Cultural re-engineering and modernization, 5- Cyber and space governance. virtual, 6- developing strategic depth by combining movement and diplomatic power, 7- security and intelligence foresight, 8- strengthening defense and security governance.

Keywords: strategy, combined warfare, environmental factors, I.R. Iran, America.

1- Associate Professor of National Security, Department of National Security, Faculty of National Security, National Defense University, Tehran, Iran., email: ffkalantari@chmail.ir

2- Assistant Professor of International Relations, Department of International Relations, Faculty of National Security, Higher National Defense University, Tehran, Iran, email: Political19@gmail.com

راهبردهای ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا

فتح‌ا... کلانتری^۱، رحمان نجفی‌سیار^۲

۱۱

سال ششم
پاییز و زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۶/۰۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۱۱

صص: ۵۷-۸۵

شاپا چاپی: ۶۳۲۸-۲۵۳۸

الکترونیکی: ۱۶۵۵-۲۷۱۷

DOR: 20.1001.1.25386328.1403.6.11.3.8

چکیده

جنگ ترکیبی بیشتر با عنوان منطقه خاکستری، از یک طرف روابط بین صلح و جنگ توصیف می‌کند و از سوی دیگر مرز میان جنگ و صلح مبهم و نامشخص می‌کند. هدف اصلی این پژوهش تدوین راهبردهای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران است. این پژوهش از نوع کاربردی-توسعه‌ای بوده که به روش اکتشافی و تبیینی انجام شده است. ابزار اطلاعات و داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی بوده، حجم نمونه ۴۰ نفر است. تعداد ۱۹ راهبرد بخشی شامل: ۶ راهبرد تهاجمی، ۶ راهبرد رقابتی، ۴ راهبرد محافظه‌کارانه و ۳ راهبرد تدافعی تجزیه و تحلیل شده و بر اساس آن ۸ راهبرد اصلی تدوین شده است. وضعیت موجود نشان می‌دهد که ج.ا.ایران در جنگ ترکیبی، در وضعیت تدافعی نسبتاً مناسبی قرار دارد. تعداد ۸ راهبرد اصلی بدین شرح به دست آمده است: ۱- تقویت حکمرانی داخلی، ۲- توسعه جهاد تبیین با تأکید بر روایت‌سازی، ۳- توسعه اقتصاد مقاومتی و مولدسازی، ۴- بازمهندسی و نوسازی فرهنگی، ۵- حاکمیت سایبری و فضای مجازی، ۶- توسعه عمق استراتژیک با ترکیب توان نهضتی و دیپلماتیک، ۷- آینده‌نگاری امنیتی و اطلاعاتی، ۸- تقویت حکمرانی دفاعی و امنیتی. **کلیدواژه‌ها:** راهبرد، جنگ ترکیبی، عوامل محیطی، ج.ا.ایران، آمریکا.

۱ - دانشیار امنیت ملی، گروه امنیت ملی، دانشکده امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

Email: ffkalanteri@chmail.ir

۲ - استادیار روابط بین‌الملل، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران،

ایران. Email: Political19@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

جنگ ترکیبی که از آن با عنوان عملیات پیچیده یاد می‌شود شامل اقداماتی هدفمند و برنامه‌ریزی شده از سوی یک بازیگر دولتی یا غیردولتی علیه مؤلفه‌های قدرت ملی یک کشور به‌منظور براندازی یا ناتوان‌سازی آن کشور است. شدت تأثیر این اقدامات بر هر یک از مؤلفه‌های قدرت ملی به راهبرد، روش، ابزار، توان نیروی مهاجم و هدف از جنگ ترکیبی بستگی دارد. ماهیت جنگ تغییر نمی‌کند، اهداف، شیوه‌ها، ابزارها و روش‌های نبرد و پیروزی تغییر می‌یابد. نبرد ترکیبی یک نوع نبرد در حال تکامل است که جهان با آن روبرو خواهد شد. جنگ ترکیبی، به دلیل اینکه عموماً در منطقه خاکستری انجام می‌شود، ماهیتی پنهان دارد، مرز جنگ و صلح را از بین برده و موجب سردرگمی و عدم واکنش متناسب توسط کشور هدف و نظام بین‌الملل می‌شود، در نتیجه هزینه را برای کشور مهاجم به حداقل می‌رساند (Carment and belo, 2020:45).

ج.ا.ایران از طریق محیط‌شناسی، به‌طور مداوم توانمندی‌ها، قابلیت‌ها، تهدیدها و ضعف‌های خودی را مشخص نموده تا با استفاده از ظرفیت‌ها و فرصت‌های موجود، تهدیدها و ضعف‌های پیش‌رو را خنثی نمایند. مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا، نیاز به تدوین راهبرد مقابله‌ای دارد. باید در مقابل جنگ ترکیبی دشمن، تهاجم ترکیبی کنیم. بدون تدوین راهبرد، مقابله با آمریکا پرهزینه و تا حدودی بدون دستاورد است. یکی از چالش‌های اصلی ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی ابهام در ابزارها، روش‌ها، اصول و مبانی جنگ ترکیبی آمریکا است. تاکنون پروژه جامعی مبتنی بر شناسایی الگوی جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران انجام نشده است. از آنجایی که پرداختن به تمام راهبردها و حوزه‌ها در یک پروژه تحقیقاتی امکان‌پذیر نیست لذا در این پژوهش فقط راهبردهای امنیتی، نظامی، سیاسی، فرهنگی-اجتماعی، رسانه‌ای، فضای مجازی و سایبری و اقتصادی تجزیه و تحلیل شده است. جنگ ترکیبی آمریکا، چالش‌ها و تهدیدهای فراوانی را در فضای بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی برای جمهوری اسلامی ایران ایجاد کرده است، از جمله آن می‌توان به ایجاد شکاف‌های جدید فرهنگی و همچنین تشدید نارضایتی‌های اقتصادی و اجتماعی و تبدیل کردن اعتراضات به شورش و آشوب‌های مخرب اشاره نمود. مسئله اصلی پژوهش که دغدغه محققین را شکل داده تبیین نشدن الگو، مؤلفه‌ها و شاخص‌های جنگ ترکیبی آمریکا و شناسایی نشدن عوامل محیطی مرتبط با جنگ ترکیبی و راهبردهای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا

علیه ج.ا.ایران می‌باشد. عوامل که باعث اهمیت پژوهش شده عبارت‌اند از: ۱- باعث شناسایی کاستی‌ها و نارسائی‌های موجود شده و بستر لازم جهت پاسخگویی و خدمت بیشتر مسئولان را فراهم می‌نماید. ۲- باعث شناسایی راهکنش‌ها و تکنیک‌ها در روایت سازی و تصویر سازی غلط آمریکا در جنگ ترکیبی علیه ج.ا.ایران می‌شود. ۳- باعث شناسایی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های آمریکا و ج.ا.ایران در جنگ ترکیبی علیه یکدیگر می‌گردد. عوامل مهمی که باعث ضرورت اجرای پژوهش شده عبارت‌اند از: ۱- نداشتن راهبرد باعث ایجاد ناهماهنگی و سردرگمی بین سازمان‌های لشکری و کشوری در نحوه پاسخ‌گویی می‌شود. ۲- باعث غفلت از سازمان‌دهی قرارگاه جنگ ترکیبی می‌شود. توجه به درس آموخته‌های جنگ ترکیبی اخیر آمریکا در اغتشاشات گذشته، بیانگر این است که ج.ا.ایران برای فرماندهی و مدیریت صحنه جنگ ترکیبی آینده نیاز به قرارگاه جنگ ترکیبی دارد. ۳- باعث غفلت از ابزارها، روش‌ها و ناهماهنگی در نحوه پاسخ‌گویی به تهاجم ترکیبی آمریکا می‌شود. هدف اصلی این پژوهش عبارت است از: تدوین راهبردهای ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا. اهداف فرعی عبارت‌اند از:

الف- احصاء راهبردهای بخشی امنیتی، نظامی، سیاسی، فرهنگی- اجتماعی، رسانه‌ای، فضای مجازی و سایبری و اقتصادی ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا،
ب- اولویت‌بندی راهبردهای اصلی ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا.
این پژوهش اکتشافی بوده و به دنبال تعیین روابط بین متغیرها و یا اثبات فرضیه نیست، به همین دلیل فرضیه ندارد.

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

مبانی نظری

تعریف مفاهیم و متغیرها

جنگ ترکیبی آمریکا متغیر مستقل است، راهبردهای ج.ا.ایران متغیر تابع است.

تعریف مفهومی راهبرد: راهبرد به معنای فن اداره عملیات جنگی، دانش رهبری عملیات نظامی، سوق‌الجیشی است. راهبرد به معنای تعیین هدف‌های بلندمدت سازمان و گزینش مجموعه اقدامات و تخصیص منابع لازم برای دستیابی به این اهداف است. راهی است که ما را به هدف می‌رساند، مأموریت را محقق می‌سازد و به چشم‌انداز معنی می‌بخشد (حسن‌بیگی، ۱۳۹۰: ۴۸).

تعریف عملیاتی راهبرد: در این پژوهش عبارت است از طرحی است جامع با الگویی پویا که در فرآیند آن با بیان مجدد مأموریت و تجزیه و تحلیل و شناخت و ارزیابی عوامل محیط داخلی و خارجی مؤثر در اجرای مأموریت، اهداف عالی، بلند مدت و مزیت آفرین با آینده‌نگری، در دورنمایی مطلوب، برای رسیدن به موقعیتی برتر در محیط رقابتی تعیین می‌شوند و ابزارهایی و ابزارهایی و راهکاری رسیدن به راهی است در قالب گزینه‌های راهبردی لمس می‌گردد (دانش آشتیانی، ۱۳۹۰: ۴۷).

تعریف مفهومی جنگ ترکیبی: هافمن جنگ ترکیبی را به کارگیری طیف کاملی از ابزارها، راهکنش‌ها و اجبارها را به صورت ترکیب نیروهای متداول و غیرمتداول توصیف می‌کند. در مقابل، تهدیدات ترکیبی را نیز شامل طیف گسترده‌ای از شیوه‌های مختلف جنگ از جمله قابلیت‌های متعارف، راهکنش‌ها و تشکیلات نامنظم و اقدامات تروریستی می‌داند که می‌تواند توسط دولت‌ها و بازیگران غیردولتی انجام شود. وی معتقد است این فعالیت‌های چندوجهی را می‌توان توسط یگان‌های جداگانه یا حتی توسط یک واحد انجام داد، اما عموماً از نظر عملیاتی و راهکنشی در فضای اصلی نبرد هدایت و هماهنگی می‌شوند تا به اثرات هم‌افزایی در ابعاد فیزیکی و روانی درگیری دست یابند اما این اثرات را می‌توان در تمام سطوح جنگ به دست آورد. هافمن هرچند معتقد است که ماهیت جنگ در حال تغییر است و از مدلی تحت عنوان جنگ ترکیبی سخن می‌گوید، اما تمام شدن دوره جنگ‌های متعارف را نمی‌پذیرد، بلکه معتقد است که این دو جنگ در کنار یکدیگر به حیات خود ادامه می‌دهند (Hoffman, 2007: 95).

جنگ ترکیبی تلفیقی از قدرت سخت و نرم در حوزه‌های مختلف، با به کارگیری ابزارهای اقتصادی، دیپلماتیک، فرهنگی و نظامی است. در جنگ ترکیبی فاصله بین صلح و جنگ مخدوش می‌شود و تمایز میان ابزارهای نظامی و غیرنظامی از بین می‌رود (Fleming, 45: 2020). گراسیمف جنگ ترکیبی را این گونه توصیف می‌کند: استفاده گسترده از ابزارهای سیاسی، اقتصادی، اطلاعاتی، بشردوستانه و ابزارهای غیرنظامی دیگر که با آشوب مدنی در بین مردم محلی و پنهان کردن نیروهای مسلح تکمیل شده است (Klein, 2019: 33).

تعریف عملیاتی جنگ ترکیبی: عبارت است از هنر و علم به کارگیری ظرفیت‌های ملی و قابلیت‌های فراملی و همچنین ترکیب هوشمندانه ابزارها و شیوه‌های ابتکاری توسط بازیگران دولتی و غیردولتی به منظور انزوای سیاسی و بی‌ثبات سازی و تحمیل اراده بر دشمن می‌باشد. در جنگ

ترکیبی حتی‌الامکان از درگیری مستقیم اجتناب می‌گردد و سطوح جنگ در هم تنیده و حد فاصل بین خودی-دشمن و جنگ-صلح وجود ندارد. جنگ ترکیبی در بستر روایت‌سازی و تصویرسازی هوشمندانه از نقاط ضعف و نارسایی‌های موجود با تأکید بر ابزار و روش‌های غیرنظامی در منطقه خاکستری انجام می‌شود. جوهره اصلی جنگ ترکیبی شناخت و ادراک است، چنانچه جنگ ترکیبی منجر به تغییر شناخت، باور، رفتار و نهایتاً تغییر تصمیم‌گیری نشود، دارای اثر ترکیب نبوده و جنگ ترکیبی محسوب نمی‌شود. جنگ ترکیبی باید به صورت شبکه‌ای و شناخت محور باشد، در جنگ ترکیبی شبکه‌ای و شناخت محور تمام ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، ابزارها، روش‌ها و عوامل باید به صورت هم‌زمان، موازی، متوالی و متناوب، همانند حلقه‌های به هم پیوسته یک رشته زنجیر، برای تغییر محاسبات ذهنی و تغییر تصمیم‌گیری طرف مقابل انجام می‌شود. بنابراین مهم‌ترین مزیت جنگ ترکیبی شبکه‌ای و شناخت محور بودن آن است. پایه و اساس شناخت محوری، اشراف اطلاعاتی برای تغییر محاسبات ذهنی است. پایه و اساس شبکه‌ای بودن همزمانی و موازی بودن است.

متغیرها و سطوح جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران

جنگ ترکیبی در حقیقت به کارگیری و بسیج تمام ظرفیت‌های ملی برای رسیدن به پیروزی و اهداف سیاسی است. به عبارتی بهتر جنگ ترکیبی استفاده هماهنگ از ابزارهای مختلف قدرت برای ضربه‌زدن و آسیب‌پذیر کردن هم‌زمان چندین عرصه از جامعه هدف از طریق هم‌افزایی است. ابزارهای قدرت شامل ابزار نظامی، سیاسی، اقتصادی اجتماعی و اطلاعاتی و اهداف نیز به همین منوال ضربه‌زدن سیاسی، اقتصادی، نظامی، زیرساختی، اجتماعی و اطلاعاتی می‌باشند. آمریکا و متحدانش در حالی ایران را متهم به اجرای جنگ ترکیبی می‌کنند که عملکرد غرب بیانگر این است که آمریکا خود آغازکننده این جنگ بوده است و ایران در حال دفاع ترکیبی است. متغیرهای جنگ میان ایران و آمریکا که توسط نهادهای رسمی و غیررسمی شکل گرفته را می‌توان در چهار بخش تعریف نمود: ۱- عملیات اطلاعاتی، ۲- عملیات نظامی، ۳- عملیات چریکی، ۴- عملیات دیپلماتیک (آنتولیو جی، ۲۰۱۴: ۵۹).

جنگ ترکیبی آمریکا در دو سطح ج.ا.ایران را تهدید می‌کند:

۱- سطح داخلی: گروه‌های داخلی معارض و معاندین نظام که علیه ج.ا.ایران در داخل کشور فعالیت می‌کنند که با اتکا به ریشه‌های تنوع قومی، مذهبی فرهنگی سعی دارند با ایجاد تفرقه و شکاف در مرزهای داخلی کشور و انسجام سیاسی را از بین ببرند.

۲- سطح منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای: آمریکا برای بی‌ثبات کردن ج.ا.ایران، از ضعف‌های ساختاری، گسل‌های اجتماعی و ناکارآمدی‌های اقتصادی بهره می‌گیرد تا با ایجاد ناآرامی نظام را به تغییر رفتار وادار کند. آمریکا چون ج.ا.ایران را مانع دستیابی به اهداف و سلطه خود در منطقه می‌داند، به روش‌های گوناگون جنگ ترکیبی علیه ج.ا.ایران متوسل شده است. از برگزاری اجلاس‌های بین‌المللی با هدف معرفی ایران به‌عنوان تهدیدکننده صلح ثبات در منطقه یا از طریق جنگ نرم در داخل علیه ج.ا.ایران اجرا کرده است (قاسمی، ۱۴۰۱: ۷۵).

اهداف آمریکا از جنگ ترکیبی علیه ج.ا.ایران

آمریکا همواره به دنبال کنترل و محدودسازی انقلاب با هدف تغییر نظام در ایران بوده است. هدف آمریکا از جنگ ترکیبی علیه ج.ا.ایران در سه سطح قابل بررسی است:

کوتاه‌مدت: سردرگم و مستأصل کردن ایران از طریق به راه انداختن جنگ نیابتی در منطقه با کشیدن جنگ تا مرزهای ایران و همچنین حمایت از عملیات تروریستی توسط گروه‌های تروریستی جهت ناامن کردن ایران از داخل؛

میان‌مدت: فرصت‌طلبی از نقاط ضعف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و نظامی ایران در دفاع از خود؛

بلندمدت: تضعیف نظام جمهوری اسلامی جهت قبول تغییر سیاست کلان خود از جمله جدا کردن دین از حکومت‌داری (Solmaz, 2021:102).

دفاع ترکیبی در برابر جنگ ترکیبی

جنگ شامل دفاع و تهاجم است، بنابراین وقتی صحبت از جنگ ترکیبی می‌شود شامل دفاع و تهاجم است. دفاع ترکیبی باید دارای ماهیتی متناسب با تهاجم ترکیبی باشد، بین دفاع ترکیبی و تهاجم ترکیبی بازدارندگی ترکیبی قرار دارد. دفاع ترکیبی مرحله قبل از بازدارندگی ترکیبی است اما تهاجم ترکیبی مرحله بعد از بازدارندگی ترکیبی است، وجه تمایز بین دفاع ترکیبی و تهاجم ترکیبی، بازدارندگی است. در جنگ ترکیبی بازدارندگی وجود دارد اما در تهاجم ترکیبی بازدارندگی وجود ندارد. وجه اشتراک جنگ ترکیبی با تهاجم ترکیبی، ابزار، روش، اصول و

ویژگی‌های آن است. از این رو، تنها راه مقابله با جنگ ترکیبی دفاع ترکیبی است که در سه مرحله تکوین می‌یابد:

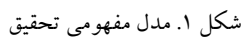
مرحله نخست، دفاع ترکیبی: باید دارای ماهیتی متناسب با تهاجم ترکیبی باشد، درک و فهم آن مستلزم تشکیل اتاق عملیاتی است که بتواند دقیقاً تمام خطوط درگیری، موقعیت دشمن، حجم نیروها، امکانات موجود و توان پشتیبانی، میزان پیشروی و نقشه عملیاتی آن‌ها را رصد و در همه زمینه‌ها آمادگی رزمی و پدافندی را ایجاد کرد.

مرحله دوم، بازدارندگی ترکیبی: اگر قرار باشد که جمهوری اسلامی همیشه در شرایط پدافندی در جنگ ترکیبی باشد، هرازگاهی شاهد تهاجم و یا عبارت دقیق‌تر اوج‌گیری این درگیری باشیم. چرا که این جنگ در مراحل اولیه خود بود و برای درازمدت برنامه‌ریزی شده است. دسترسی به موقعیت بازدارندگی در جنگ ترکیبی در حالی دست‌یافتنی است که اتاق جنگ ترکیبی با آرایش جنگی متناسب و بسیج همه امکانات فرهنگی، رسانه‌ای، سیاسی، اجتماعی، امنیتی، اطلاعاتی و سایبری تشکیل شود.

مرحله سوم، تهاجم ترکیبی: گرچه در رهنامه نظامی کشورمان حمله و تجاوز جایگاهی ندارد، اما بازدارندگی عملی و واقعی بدون دستیابی به نقطه‌زن‌های ترکیبی ممکن نیست. نکته مهم این است که نقطه‌زن‌های ترکیبی بدون فتح خرمن‌های فکری، فرهنگی و سیاسی ممکن نخواهد شد. سرعت عمل و توان پاسخگویی ما در این اوضاع و احوال در قالب دفاع همه‌جانبه، همگرا و ترکیبی بسیار مهم و سازنده خواهد بود تا بتوانیم نقاط ضعف را برطرف کرده و از آسیب‌پذیری بکاهیم (کلاتری، ۱۴۰۲: ۱۰۵).

مدل مفهومی پژوهش

جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران در ۷ مؤلفه و ۷۱ شاخص قابل اجرا است. مؤلفه امنیتی با ۷ شاخص، نظامی با ۱۰ شاخص، مؤلفه سیاسی با ۱۳ شاخص، مؤلفه فرهنگی - اجتماعی با ۱۰ شاخص، رسانه‌ای با ۷ شاخص، مؤلفه فضای مجازی با ۸ شاخص و اقتصاد با ۱۶ شاخص است. مدل مفهومی پژوهش طبق شکل زیر می‌باشد.

پیشینه پژوهش

۱- ریاضی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «مؤلفه‌ها و ابزارهای جنگ هیبریدی آمریکا علیه ج.ا.ایران» به این نتیجه رسیدند که تعداد ۸ مؤلفه روانی، اطلاعاتی، اقتصادی، دیپلماسی -

سیاسی، سایبری، نیروهای نظامی منظم و نیروهای ویژه و حمایت از درگیری‌های داخلی، مهم‌ترین مؤلفه‌های جنگ هیبریدی هستند. در همین رابطه تعداد ۵۳ ابزار تعیین گردیده است.

۲- ابراهیمی کیایی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «جنگ هیبریدی؛ رویکرد ایالات متحده آمریکا در مواجهه با ج.ا.ایران» به این نتیجه رسیده که ناکامی آمریکا از رویکرد جنگ سخت نظیر حمله به طبرستان، جنگ عراق و نیز تهدید نظامی و یا رویکرد جنگ نرم نظیر تبلیغات، جنگ روان، سبب شد تا در آغاز دهه پنجم رویکردی جنگ هیبریدی را علیه ایران دنبال نموده و با برشمردن شاخص‌ها، به بررسی مؤلفه‌های جنگ هیبریدی آمریکا در قبال ایران پرداخته است.

۳- Bachmann & Gunneriusson (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «جنگ‌های هیبریدی: تهدیدات سده ۲۱ در قبال صلح و امنیت جهان» به این نتیجه رسیده‌اند که نقش جدید کشورها، ارتش و سیاستمداران و نیز عوامل غیردولتی و مؤسسات چندملیتی نیز لازم است. جنگ علیه تروریسم نشان داد اصطلاح جغرافیا کارایی خود را از دست داده است. مفهوم پاسخ انعطاف‌پذیر که اصلی در دکترین و اندیشه عملیاتی نظامی محسوب می‌شود بخش عمده معنای خود را به‌مثابه ابزار نمایش نیروی نظامی در زمینه تهدید هیبریدی از دست داده است.

۴- Johann Schmid (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان «چهره ترکیبی جنگ در قرن ۲۱» به این نتیجه رسیده است که جنگ ترکیبی یک مفهوم راهبردی است که در صورت استفاده تهاجمی، می‌تواند به یک تغییر بازی برای امنیت و دفاع تبدیل شود. این امر به‌طور ویژه رابطه بین جنگ و صلح، دوست و دشمن، امنیت داخلی و خارجی، بازیگران دولتی و غیردولتی و نیز بین نظامی و غیرنظامی و ابزارها و روش‌های منظم و نامنظم را به چالش می‌کشد.

۵- Jitka Richteroval (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «تهدیدات هیبریدی ناتو» به این نتیجه رسیده که حمله ترکیبی در سه مرحله آماده‌سازی، حمله و دفاع از حمله نهایی انجام می‌شود. متقابلاً سیستم دفاعی جامع و ترکیبی در مقابل حمله ترکیبی باید در سه مرحله علائم هشدار اولیه، دفاع ترکیبی و بازپایی انجام شود.

نکات مشترک این مقاله با پیشینه‌های یاد شده عبارت است از اشتراک در مؤلفه‌های جنگ ترکیبی و تغییر رویکرد آمریکا از جنگ سخت به جنگ نرم است. وجوه افتراق این مقاله پرداختن به سیاست‌ها و حذف جغرافیا و مرزبندی صحنه عملیات است. مهم‌ترین نوآوری مقاله ارائه الگوی

جنگ ترکیبی و تدوین راهبردهای حوزه‌ای یا مؤلفه‌ای و نهایتاً ارائه راهبرد بزرگ با استفاده از تکنیک متاسوات است.

روش‌شناسی پژوهش

نوع تحقیق کاربردی- توسعه‌ای است که به روش زمینه‌ای-موردی و به صورت کمی با استفاده از تکنیک متاسوات انجام شده است. این دیدگاه اساس کار خود را بر ایجاد و توسعه منابع درونی با هدف تأثیرگذاری بر محیط بیرونی قرار می‌دهد. در این روش هیچ عاملی ضعیف ج.ا.ایران محسوب نمی‌گردد جز در رابطه با آمریکا، یک عامل یا قابلیت زمانی برای ج.ا.ایران با ارزش است که توانایی استفاده بهینه از فرصت‌ها و خنثی نمودن تهدیدهای آمریکا را داشته باشد. در این روش تناسب راهبردی مطرح می‌شود و با ترکیب راهبردهای اصلی، راهبرد بزرگ، روش بزرگ و هدف بزرگ تعریف شده است. قلمرو تحقیق از نظر زمانی، پس از اغتشاشات سال ۱۴۰۱ تا پایان چشم‌انداز ۲۰ ساله یعنی ۱۴۰۴ شمسی است. از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران می‌باشد. بر اساس بررسی‌های انجام شده در مؤلفه‌های هفت‌گانه جامعه آماری این تحقیق ۹۰ نفر انتخاب شده است، چون جامعه آماری کمتر از ۱۰۰ نفر است، نمونه‌گیری به صورت تمام شمار، هدفمند و برای هر مؤلفه در نمونه‌های مختلف انتخاب شده‌اند. طبق جدول زیر حجم نمونه ۴۰ نفر از صاحب‌نظران و نخبگان لشکری و کشوری است.

جدول ۱. مشخصات و ویژگی‌های حجم نمونه

ردیف	مؤلفه	تعداد	ملاحظات
۱	امنیتی- اطلاعاتی	۷	۱- مدیران و کارشناسان سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی با ۵ سال سابقه کار در حوزه آمریکا و آشنا به مفاهیم جنگ ترکیبی.
۲	سیاسی	۵	۲- فرماندهان و مدیران با جایگاه ۱۸ و بالاتر که اشرافیت کامل به سطح راهبردی جنگ، به‌خصوص جنگ ترکیبی دارند.
۳	فرهنگی- اجتماعی	۵	۳- مدیران و کارشناسانی که حداقل دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۴ سال سابقه کار در حوزه تخصصی مرتبط با آمریکا هستند و همچنین با مفاهیم و ادبیات جنگ ترکیبی آشنایی دارند.
۴	فضای مجازی و سایبری	۵	۴- اساتید دانشگاه‌های نظامی که از یک‌طرف دارای مقاله جنگ ترکیبی و آثار علمی مرتبط با جنگ ترکیبی هستند و از سوی
۵	اقتصادی	۵	
۶	رسانه‌ای	۵	
۷	استاد دانشگاه	۵	

ردیف	مؤلفه	تعداد	ملاحظات
جمع کل	۴۰	دیگر مدرک تحصیلی آن‌ها دکترا و مطالعات آمریکا است.	

اطلاعات این تحقیق از دو روش میدانی و اسنادی گردآوری و از طریق نرم‌افزار SPSS و با استفاده از تکنیک تاپسیس و متاسوات تحلیل شده است. در روش میدانی ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای است که ۷۱ پرسش بسته آن از طریق آزمون تی و فاصله اطمینان ۹۵ درصدی در قالب طیف لیکرت در پنج سطح خیلی کم، کم، متوسط، خوب و خیلی خوب طبقه‌بندی و تحلیل کمی شده است. روایی پرسش‌نامه از دو جنبه ظاهری و محتوا به جهت روشن و بدون ابهام بودن گویه‌ها و همچنین کفایت کمیت و کیفیت آن‌ها توسط خبرگان و اساتید دانشگاه تأیید شده است. به جهت روایی سازه از فن تحلیل عاملی استفاده شده است. با به کارگیری این فن می‌توان مربوط بودن سؤالاتی که برای سنجش یک مؤلفه یا عامل در نظر گرفته شده‌اند، تعیین نمود T در این صورت به آن تحلیل عاملی تأییدی می‌گویند. در این تحقیق برای محاسبه پایایی یا هم‌آهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند از روش آلفای کرون باخ استفاده شده است. مقدار آلفای کرون باخ بیشتر از ۸/۱ است، به همین دلیل پایایی تحقیق خیلی خوب است. تجزیه و تحلیل سؤالات پرسشنامه به کمک فنون آمار توصیفی و استنباطی انجام شده است.

سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از: راهبردهای ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا کدام‌اند؟

سؤالات فرعی عبارت‌اند از:

الف- راهبردهای بخشی امنیتی، نظامی، سیاسی، فرهنگی-اجتماعی، رسانه‌ای، فضای مجازی و سایبری و اقتصادی ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا کدام‌اند؟

ب- اولویت‌بندی راهبردهای اصلی ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا چگونه است؟

یافته‌های پژوهش

عوامل مؤثر بر جنگ ترکیبی فراروی ج.ا.ایران، به تعداد ۴۵ عامل داخلی (۱۹ قوت و ۲۶ ضعف) و ۲۶ عامل خارجی (۱۰ فرصت و ۱۶ تهدید) استخراج شد. تعداد ۳ عامل: «پایگاه‌های نظامی آمریکا

در منطقه، «جنگ سایبری و پدافند سایبری یکپارچه» و «اجتماعات و گروه‌های مجازی» هم‌زمان دارای دو نقش «فرصت و تهدید» هستند.

جدول ۲. نقش عوامل محیطی (قوت، ضعف، فرصت، تهدید)

تهدیدها	فرصت‌ها	ضعف‌ها	قوت‌ها
- عملیات‌های خرابکارانه - اقدامات تروریستی - عملیات‌های جاسوسی - گروه‌های معاند و برانداز نظام - ائتلاف‌های نظامی آمریکا - پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه - فروش تسلیحات آمریکا و مسابقه تسلیحاتی - اشراف‌گرایی و سبک زندگی غربی - فعالیت رسانه‌های معاند - جنگ سایبری و پدافند سایبری یکپارچه - شانتاژ و اثرگذاری فضای مجازی در اذهان مردم - شبکه‌های اجتماعی - پروفایل محور و کاربر محور - اجتماعات و گروه‌های مجازی	- عمق استراتژیک و توان نهضتی - هسته‌های متکثر مقاومت - رزمایش‌های مرکب و پیمان‌های نظامی - پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه - انتقال قدرت از غرب به شرق - ایجاد ائتلاف‌های سیاسی ج.ا.ایران - حضور در نهادها و سازمان‌های بین‌المللی - شبکه‌های تلویزیونی و رادیویی رسانه ملی به زبان فارسی در سطح بین‌الملل - تمدن‌سازی نوین اسلامی در فضای مجازی - جنگ سایبری و پدافند سایبری یکپارچه - وابستگی زیرساخت‌ها و فناوری دشمن به سایبری - اجتماعات و گروه‌های مجازی	- اغتشاشات و کشته‌سازی - بودجه نظامی - نافرمانی سیاسی - شکاف بین دولت-مردم - فعالیت اپوزسیون - مشارکت سیاسی مردم - سیاست‌گذاری فرهنگی - پاسخگویی به جوانان - مهاجرت جوانان نخبه - رضایتمندی اجتماعی - اختلاف طبقاتی - افراد با نفوذ فرهنگی و علمی - هم‌افزایی رسانه ملی با فضای مجازی - سواد رسانه‌ای مردم - مرجعیت خبری رسانه ملی - روایت‌سازی و تصویرسازی - محتوا رسانه‌های داخلی - مردم‌سالاری دیجیتال - رانتیری بودن اقتصاد - وضعیت عملکرد بورس - ارزش پول ملی - ساختار اقتصادی معیوب - وضعیت معیشت و رفاه - تورم و رکود	- اشراف اطلاعاتی - حفاظت اطلاعات و اسناد و مدارک - بازدارندگی فضایی - مداومت عملیاتی - خوداتکایی در صنعت نظامی - ولایت فقیه و مشروعیت نظام - رقابت احزاب و گروه‌های سیاسی - فعالیت اپوزسیون در نظام - روحیه ملی - انسجام ملی - سازمان‌های مردم‌نهاد - هم‌گرایی اقوام - هم‌گرایی مذاهب - اثربخشی جهاد تبیین و بصیرت مردمی - زیرساخت‌های دولت الکترونیک - اقتصاد مقاومتی - تجارت و کسب‌وکار اینترنتی - مولدسازی سرمایه‌های بالقوه - توسعه مناطق آزاد

تهدیدها	فرصت‌ها	ضعف‌ها	قوت‌ها
-تحریم اقلام پزشکی و کالاهای ضروری -تحریم شرکت‌های خصوصی و دولتی -بلوکه کردن منابع مالی و ارزی	-ترانزیت انرژی و دسترسی به دریا	-تراز مالی -تراز تجاری	

احصاء راهبردهای بخشی

پس از مقایسه دوبه‌دو عوامل مربوط به متغیرهای داخلی و خارجی بر اساس گروه‌بندی در قالب نواحی تهاجمی، محافظه‌کارانه، رقابتی و تدافعی در ماتریس زوجی، با استفاده متخصصین در حوزه جنگ ترکیبی به احصاء راهبردهای بخشی، پرداخته شد.

(۱) راهبردهای بخشی مربوط به ناحیه تهاجمی (قوت-فرصت):

هدف از اجرای راهبردهای این ناحیه، حداکثر استفاده از فرصت‌های محیطی با اتکاء به نقاط قوت داخلی است. جدول ذیل تعداد ۶ راهبرد بخشی مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران در ناحیه تهاجمی را گزارش می‌دهد.

جدول ۳. راهبردهای قوت-فرصت (S-O)

ردیف	راهبرد	ترکیب قوت‌ها و فرصت‌ها	
		فرصت-ها	قوت-ها
۱	ارتقا بازدارندگی فضایی و مداومت عملیاتی از طریق به‌کارگیری و تکیه بر ظرفیت‌های داخلی و همچنین خوداتکایی در صنعت نظامی و بهره‌گیری از پیمان‌های نظامی کشورهای دوست و همسو در جهت احراز آمادگی و مقابله با تهدیدهای پیش رو و تهدیدهای نشئت گرفته از پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه و ائتلاف‌های نظامی آمریکا علیه ج.ا.ایران	O3 – O4	S3- S4- S5
۲	توسعه عمق استراتژیک و توان نهضتی جمهوری اسلامی ایران در مناطق غرب آسیا، اروپای شرقی و آفریقای شمالی از طریق بهره‌گیری از هسته‌های متکثر مقاومت منطقه‌ای و بهره‌مندی از اشراف اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران و به‌کارگیری توان تمدن‌سازی نوین اسلامی در فضای مجازی و استفاده از	O1- O2-O3	S1

ردیف	راهبرد	ترکیب قوت‌ها و فرصت‌ها	
		فرصت‌ها	قوت‌ها
	ائتلاف‌های سیاسی منطقه‌ای و بین‌المللی و پیمان‌های نظامی با کشورهای دوست و همسو		
۳	تقویت و توسعه جهاد ترکیبی در کشورهای مسلمان از طریق تجمیع ظرفیت‌های جهان اسلام به منظور ایجاد دفاع ترکیبی در مقابل تهاجم ترکیبی آمریکا و توسعه عمق استراتژیک و توان نهضتی جمهوری اسلامی ایران در سراسر دنیا از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی و هسته‌های مقاومت منطقه‌ای و بهره‌گیری از اشراف اطلاعاتی ج.ا.ایران	O1-O2-O4	S1
۴	همگرایی استراتژیک بین گروه‌ها و احزاب سیاسی در راستای تقویت انسجام ملی و روحیه ملی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و اپوزیسیون‌ها و توسعه ائتلاف‌های سیاسی با کشور دوست و همسو	O6	S7-S8-S9-S10-S11
۵	گسترش جهاد تبیین و بصیرت‌افزایی مردم در جهت مقابله با مهندسی ذهنی رسانه‌های برانداز از طریق بهره‌گیری از همگرایی اقوام و مذاهب و آگاهی‌بخشی شفاف برای مردم و با اتکا به فرمایشات ولایت‌فقیه با استفاده از شبکه‌های تلویزیونی و رادیویی رسانه ملی به زبان فارسی در سطح بین‌المللی و ظرفیت تمدن‌سازی نوین اسلامی در فضای مجازی و اجتماعات و گروه‌های مجازی داخلی و خارجی همسو و هم‌عقیده با ج.ا.ایران	O8-O9-O12	S6-S12-S13-S14
۶	اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در جهت دور زدن و کاهش اثر تحریم‌ها از طریق تقویت ترانزیت انرژی، توسعه تجارت و کسب‌وکار اینترنتی، توسعه مناطق آزاد تجاری و مولدسازی سرمایه‌های بالقوه داخلی و خارجی	O13	S16-S17-S18-S19

(۲) راهبردهای بخشی ناحیه رقابتی (قوت-تهدید):

راهبردهای ناحیه رقابتی می‌کوشد تا با استفاده از نقاط قوت داخلی خود، برای جلوگیری از تأثیر منفی تهدیدات خارجی، سازوکارهایی را در پیش بگیرد و یا تهدیدات را از بین ببرد. جدول ذیل تعداد ۶ راهبرد بخشی مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران در ناحیه رقابتی را گزارش می‌دهد.

جدول ۴. راهبردهای قوت- تهدید (S-T)

ردیف	راهبرد	ترکیب قوت‌ها و تهدیدها	
		تهدیدها	قوت‌ها
۱	پیشگیری از هرگونه عملیات خرابکارانه، اقدامات تروریستی و عملیات‌های جاسوسی و جلوگیری از فعالیت‌های گروه‌های معاند و برانداز نظام از طریق رصد و پایش محیط امنیتی منطقه‌ای و بین‌المللی، با به‌کارگیری اشراف اطلاعاتی و حفاظت از اسناد و مدارک	T1-T2-T3-T4	S1-S2
۲	مدیریت درگیری‌های منطقه به‌منظور کاهش وسعت، شدت و مدت‌زمان درگیری‌ها در جهت ایجاد منطقه‌ای آرام، پایدار، با ثبات و بدون جنگ در منطقه غرب آسیا به‌منظور کاهش مسابقه تسلیحاتی آمریکا در منطقه	T7-T5	S3
۳	ارتقاء بازدارندگی در کلیه مؤلفه‌های قدرت ملی (اقتصادی، سیاسی، نظامی، فرهنگی / اجتماعی و فناوری) به‌صورت متوازن از طریق به‌کارگیری کلیه ظرفیت‌ها و منابع کشور به‌منظور جلوگیری از تشکیل ائتلاف‌های آمریکا علیه ج.ا.ایران	T7-T5	S3
۴	ترویج سبک زندگی ایرانی- اسلامی در جهت مقابله با گسترش اشرافی‌گرایی و سبک زندگی غربی و فعالیت‌های رسانه‌های معاند، با به‌کارگیری جهاد تبیین در جهت افزایش بصیرت مردم و بصیرت‌افزایی	T8-T9	S14
۵	ارتقا قابلیت‌های جنگ و پدافند سایبری در کلیه زیرساخت‌های نظامی، فرهنگی / اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فضای مجازی کشور به‌منظور بهبود مدیریت فضای مجازی و تسلط و استقرار حاکمیت سایبری و فضای مجازی در داخل کشور با به‌کارگیری علوم و فناوری نوظهور همچون هوش مصنوعی، کوانتوم و غیره	T10-T11-T12-T13	S15
۶	اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی به‌صورت عملی در کلیه بخش‌های کشوری و لشکری در جهت کاهش اثر تحریم‌ها، توسعه	T14-T15	S18-S19

ترکیب قوت‌ها و تهدیدها	راهبرد	نوع
تهدیدها	قوت‌ها	
	اقتصادی مناطق آزاد تجاری در کشور و مولدسازی سرمایه‌های بالقوه داخلی و خارجی	

(۳) راهبردهای بخشی ناحیه محافظه کارانه (ضعف-فرصت):

هدف از راهبردهای این ناحیه استفاده از فرصت‌ها برای رفع و جبران نقاط ضعف است. جدول ذیل تعداد ۴ راهبرد بخشی مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران در ناحیه محافظه کارانه را گزارش می‌دهد.

جدول ۵. راهبردهای ضعف-فرصت (W-O)

ترکیب ضعف‌ها و فرصت‌ها	راهبرد	نوع
ضعف‌ها	فرصت‌ها	
-	O5-O6-O7	۱
W3-W4-W5-W6	-	۲
W13-W14-W15-W16-W17-W18	O9-O12	۳

ردیف	راهبرد	ترکیب ضعف‌ها و فرصت‌ها	
		فرصت‌ها	ضعف‌ها
۴		O13	W21- W23- W26

ارتقا وضعیت اقتصادی کشور و معیشت و رفاه عموم مردم و تقویت ارزش پول ملی از طریق توسعه اقتصاد دریا و دریا محوری اقتصاد از طریق بازطراحی ساختارهای اقتصادی و ایجاد فضا باز اقتصادی و رقابتی و استقلال اقتصاد از نوسانات سیاسی

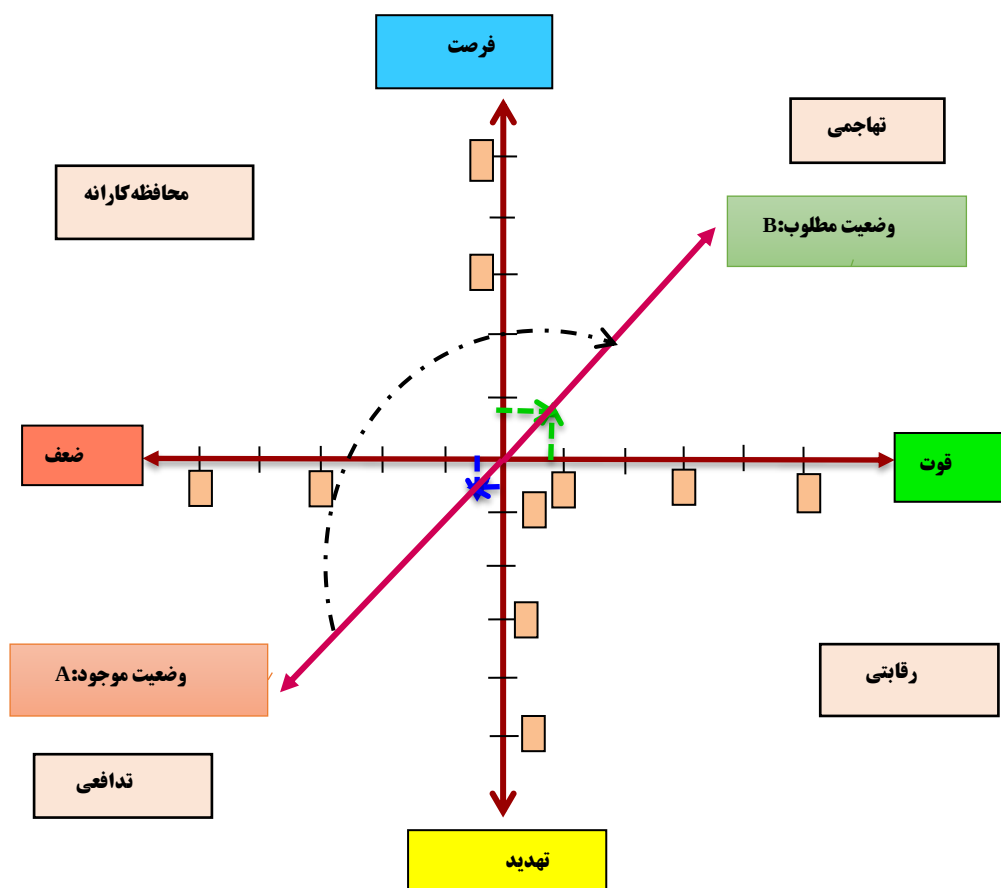
(۴) راهبردهای بخشی ناحیه تدافعی (ضعف-تهدید):

هدف راهبردهای تدافعی به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدات و نقاط ضعف می‌باشد. این حالت بدترین وضعیت است که «ج.ا.ایران جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا» دارای ضعف‌هایی بوده و با تهدیدهای محیط خارجی نیز مواجه می‌باشد و در موضعی مخاطره‌آمیز قرار گرفته است. جدول ذیل، تعداد ۳ راهبرد بخشی برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران در ناحیه تدافعی را گزارش می‌دهد.

جدول ۶. راهبردهای ضعف-تهدید (W-T)

ردیف	راهبرد	حداقل رساندن ضعف‌ها و تهدیدها	
		تهدیدها	ضعف‌ها
۱		T1	W1
۲		T11	W8-W9- W10
۳		-	W7-W12

با توجه به راهبردهای بخشی بیان شده، نمودار ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی طبق شکل زیر است.

نمودار (۱) تعیین موقعیت راهبردی

وضعیت موجود در ربع تدافعی و وضعیت مطلوب در ربع تهاجمی قرار دارد. وضعیت موجود نشان می‌دهد که ج.ا.ایران در جنگ ترکیبی، در وضعیت تدافعی نسبتاً مناسبی قرار دارد. این بدان معنا است که بایستی از منابع داخلی به شکل بهتری استفاده نمود و از هدر رفت منابع جلوگیری کرد، ولی با تهدیدهای زیادی هم در محیط خارجی مواجه می‌باشیم، بنابراین باید از قوت‌ها و منابع خود، به طور بهینه برای مقابله با تهدیدها استفاده نمود.

احصاء راهبردهای اصلی

پس از احصاء ۱۹ راهبرد بخشی برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران، طی جلسه خبرگی با اعمال نظر و پیشنهادهای مطرح شده نهایتاً تعداد ۸ راهبرد اصلی احصاء گردید. پس از محاسبه امتیاز عوامل داخلی و خارجی هر یک از راهبردهای چهارگانه، امتیاز نهایی راهبردها برابر جدول ذیل است.

جدول ۷. ماتریس امتیاز نهایی راهبردها

نقش	راهبرد ۱	راهبرد ۲	راهبرد ۳	راهبرد ۴	راهبرد ۵	راهبرد ۶	راهبرد ۷	راهبرد ۸
قوت	0.495	0.902	0.592	0.406	0.581	0.564	0.881	0.724
ضعف	0.647	0.636	0.790	0.820	0.636	1.071	0.700	0.694
فرصت	0.843	0.902	0.446	0.446	0.569	0.778	0.706	0.977
تهدید	0.553	0.553	0.553	0.553	0.836	0.940	0.685	0.614
امتیاز نهایی	2.538	2.993	2.381	2.225	2.623	3.353	2.971	3.009

با توجه به امتیاز نهایی بیان شده در جدول بالا، ترتیب اولویت راهبردهای اصلی هشت گانه طبق جدول زیر است.

جدول ۸. اولویت بندی راهبردهای اصلی هشت گانه

نام راهبرد	متن راهبردهای اصلی	اولویت راهبرد	هدف راهبرد
اصلاح شیوهی حکمرانی داخلی	همگرایی اقوام، مذاهب، احزاب، کاهش نافرمانی‌های سیاسی و مدنی، مشارکت همگانی جوانان و نخبگان در فعالیتهای سیاسی، به‌وسیله حکمرانی اقتناعی در فضای باز سیاسی، به‌منظور جلوگیری از تغییر محاسبات ذهنی و اجماع سازی بین دولت-ملت، تقویت انسجام ملی و همراه نمودن اپوزیسیون‌ها با نظام	اول	افزایش اعتماد مردم به حاکمیت برای جلوگیری از دو قطبی‌سازی و نفوذ آمریکا در ارکان نظام
توسعه جهاد تبیین با تأکید بر	امیدآفرینی و تصویرسازی صحیح از واقعیت‌ها، دستاوردها و روایت‌سازی به‌موقع توطئه‌های آمریکا با استفاده از شبکه‌های تلویزیونی بین‌المللی و افزایش سواد رسانه‌ای مردم از طریق هم‌افزایی مرجعیت خبری	دوم	بصیرت‌افزایی، تنویر افکار عمومی و جلوگیری از تغییر باور

نام راهبرد	متن راهبردهای اصلی	اولویت راهبرد	هدف راهبرد
روایت- سازی	رسانه ملی با فضای مجازی برای مقابله با جوسازی و سیاه‌نمایی رسانه‌های تروریستی و معاند		برای مقابله با ایران- هراسی آمریکا
توسعه اقتصاد مقاومتی و مولدسازی	افزایش رفاه و ارزش پول ملی، جلوگیری از تورم و رکود و خروج از اقتصاد رانتیری از طریق افزایش تراز مالی و تجاری، کسب‌وکار اینترنتی، اقتصاد دریا محور و مناطق آزاد، با استفاده از مولدسازی و بازطراحی ساختارهای اقتصادی، خصوصی‌سازی و استقلال اقتصاد رقابتی از نوسانات سیاسی	سوم	افزایش تولید ملی و عضویت در نهادهای اقتصادی نوظهور برای کاهش تحریم‌های تروریستی- اقتصادی آمریکا
بازمهندسی و نوسازی فرهنگی	بازمعماری ساختارهای فرهنگی برای مقابله با جنگ شناختی و شبیخون فرهنگی رسانه‌های معاند و برانداز، حمایت از افراد بانفوذ فرهنگی، علمی و ورزشی در راستای منافع ملی، ترویج سبک زندگی ایرانی- اسلامی از طریق مقابله با اشرافی‌گرایی و سبک زندگی غربی	چهارم	یکپارچه‌سازی اقدامات فرهنگی در یک شبکه منسجم برای مقابله با تهاجم فرهنگی آمریکا
حاکمیت سایبری و فضای مجازی	ارتقای قابلیت‌های نبرد سایبری در کلیه زیرساخت‌های الکترونیکی، نظامی، امنیتی، فرهنگی- اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و رسانه‌ای جهت مقابله با تهدیدهای نوظهور فضای مجازی از طریق حاکمیت سایبری در شبکه‌های اجتماعی و مردم‌سالاری دیجیتالی با استفاده از علوم شناختی، هوش مصنوعی، کوانتوم و غیره	پنجم	ملی‌سازی فضای مجازی و دفاع سایبری شبکه‌ای برای مقابله با جنگ سایبری آمریکا
توسعه عمق استراتژیک با ترکیب توان نهضتی و دیپلماتیک	ایجاد منافع مشترک و توسعه عمق استراتژیک در اروپای شرقی و آفریقای شمالی از طریق ترکیب عزتمندانه دیپلماسی فعال با توان نهضتی هسته‌های متکثر مقاومت با حضور در سازمان‌های بین‌المللی و ائتلاف‌های سیاسی متفق در راستای راهبرد نگاه به شرق و انتقال قدرت از غرب به شرق	ششم	کاهش هژمونی آمریکا و شکل‌گیری نظم نوین مقاومت پایه از طریق حکمرانی ملی و دیپلماسی چندجانبه و مرکب
آینده- نگاری امنیتی و اطلاعاتی	یکپارچه‌سازی و انسجام اقدامات امنیتی، اطلاعاتی و حفاظتی برای پیشگیری از عملیات تروریستی، خرابکاری، جاسوسی، براندازی و اغتشاش، از طریق اشراف اطلاعاتی، پایش و پوشش محیط امنیتی در	هفتم	جلوگیری از غافلگیری راهبردی، موازی‌کاری و جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌های امنیتی و

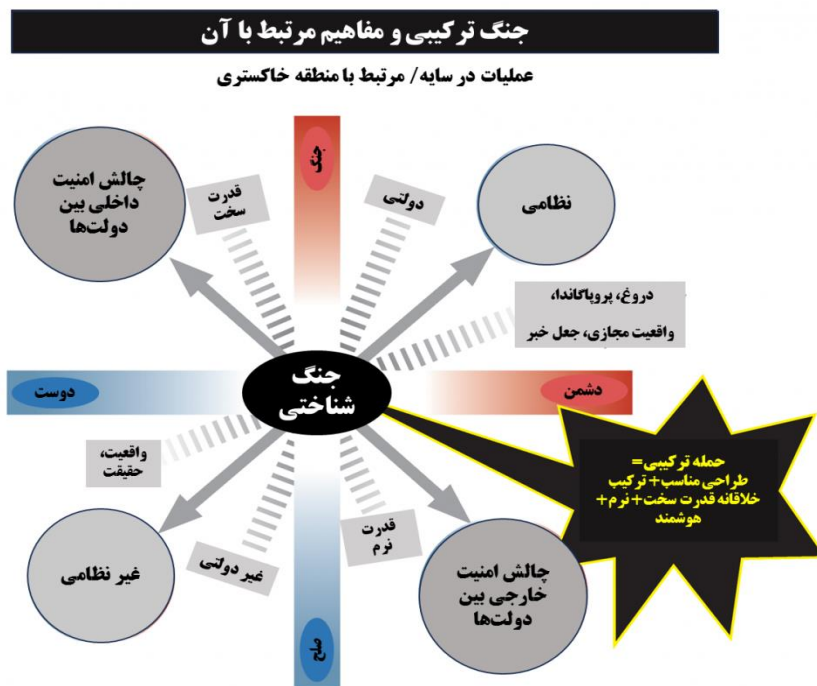
نام راهبرد	متن راهبردهای اصلی	اولویت راهبرد	هدف راهبرد
	شبکه‌ای امن و مطمئن و خنثی‌سازی تهدیدات نوپدید امنیتی و شناختی توسط جامعه اطلاعاتی		تبدیل رویکرد تهدید محور به امنیت محور
تقویت حکمرانی دفاعی و امنیتی	ایجاد منطقه‌ای پایدار و با ثبات به منظور کاهش حضور نظامی آمریکا و جلوگیری از مسابقه تسلیحاتی در منطقه از طریق پیمان‌ها و ائتلاف‌های دفاعی و برقراری امنیت منطقه‌ای چندجانبه، خوداتکا و مردم‌پایه با اجرای رزمایش‌های مرکب و خوداتکایی در صنعت نظامی و افزایش بودجه نیروهای مسلح	هشتم	هدف‌مند نمودن قدرت دفاعی با استفاده از بازدارندگی ترکیبی و دیپلماسی پنهان دفاعی - امنیتی برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هسته و محور اصلی جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران شناختی است، به عبارتی دیگر، جنگ شناختی ستون اصلی و جوهره جنگ ترکیبی است که منجر به تغییر محاسبات ذهنی، تغییر باور، تغییر تصمیم‌گیری و نهایتاً تغییر رفتار از طریق دوقطبی‌سازی و ایجاد گسست و شکاف بین دولت - مردم است؛ بنابراین هدف اصلی ج.ا.ایران برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا عبارت است از «جهاد ترکیبی» و بصیرت‌افزایی به منظور کاهش نفوذ و اثر «جنگ شناختی» آمریکا از طریق «جهاد تبیین» و روشنگری است. بر این اساس، راهبردهای ج.ا.ایران برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا باید مبتنی بر «الگوی شیمی - دیپلماسی» باشد تا بتواند عمق و گستره جنگ ترکیبی آمریکا و عوامل نامرئی تأثیرگذار در این جنگ را به دست آورد. اگر بر اساس «الگوی فیزیک - دیپلماسی» به جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران نگاه کنیم فقط ابعاد ملموس و مرئی جنگ را مورد مطالعه قرار می‌دهیم و از عوامل برترساز، قابلیت‌ساز و مهم‌تر از همه از شگفتی‌سازهای نامرئی و نامحسوس آمریکا که عمدتاً شناختی هستند غافل می‌شویم. در جنگ ترکیبی تفکر نقطه‌ای، خطی و کوانتومی که فیزیکال هستند جواب نمی‌دهد، باید با تفکر طیفی، غیرخطی و سینوسی که شیمی کال هستند، بررسی شود.

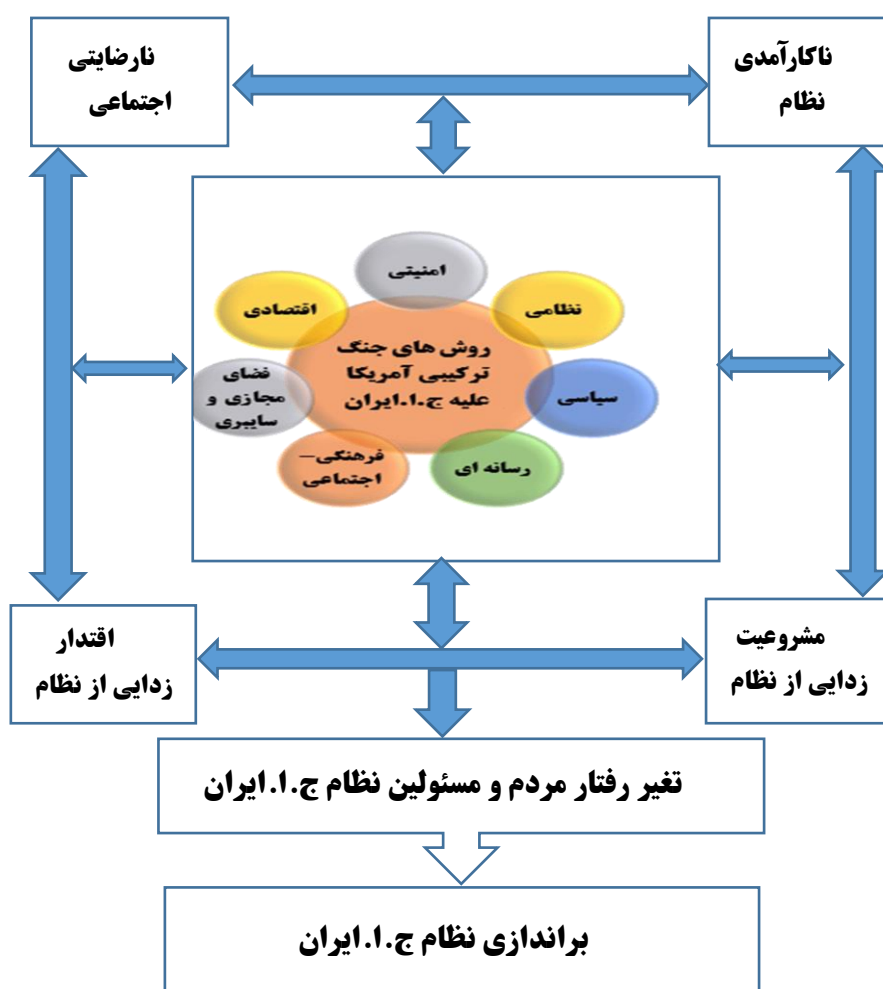
یافته‌های این تحقیق از منظر مؤلفه و شاخص با نتایج مقاله ریاضی و همکاران (۱۴۰۰) و ابراهیمی‌کیا (۱۳۹۹) انطباق دارد. از منظر ماهیت جنگ ترکیبی یافته‌های این تحقیق با نتایج مقاله Johann Schmid (۲۰۱۹) انطباق دارد و هر دو به این نتیجه رسیده‌اند، جنگ ترکیبی یک مفهوم راهبردی است که در صورت استفاده تهاجمی، می‌تواند به یک تغییر بازی برای امنیت و دفاع تبدیل شود. این

امر به طور ویژه رابطه بین جنگ و صلح، دوست و دشمن، امنیت داخلی و خارجی، بازیگران دولتی و غیردولتی و نیز بین نظامی و غیرنظامی و ابزارها و روش های منظم و نامنظم را به چالش می کشد. از آنجایی که جنگ ترکیبی ممکن است شامل نبرد متعارف در تمام مراحل تشدید علیه یک حریف متقارن نظامی یا حتی برتر باشد، باید قابلیت های جنگ متعارف خود را برای ارائه دفاع ملی و دسته جمعی و درعین حال حفاظت از خود در برابر تشدید نزولی به شکل براندازی، نفوذ و تجزیه را دوباره ارزیابی کنند. تهدید جنگ ترکیبی به طور متناقض سبب می گردد که ضرورت ایجاد مجدد قابلیت های جنگ متعارف برجسته شود. مقابله با جنگ ترکیبی به توانایی محافظت از نقاط آسیب پذیر و توان عملیات در مناطق خاکستری آن ها با اتخاذ یک رویکرد واقعاً جامع نیاز دارد. این شامل رویکرد کل دولت، رویکرد کل جامعه و همچنین همکاری و هماهنگی بین المللی است. رابطه بین امنیت داخلی و خارجی از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

شکل ۲. ماهیت جنگ ترکیبی

جنگ ترکیبی آمریکا طبق شکل زیر است. در این شکل آمریکا همزمان ۴ مرحله: نارضایتی اجتماعی و روانی، ناکارآمدی نظام، مشروعیت زدایی و اقتدار زدایی از نظام را با ابزارها و روش‌های متناسب با عوامل محیطی انجام می‌دهد. راهبردهای تدوین شده در ۸ حوزه اصلی جهت خنثی نمودن فرایند جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران متناسب با این فرایند ارائه شده است.

شکل ۳. فرآیند جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران

بر اساس راهنماهای اصلی هشت گانه در جدول شماره ۸، راهبرد کلان و ترکیبی ج.ا.ایران برای مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا عبارت است از: «بازدارندگی پیش کنشگرانه»: قابلیت سازی و شبکه سازی از ظرفیت های جبهه مقاومت و ترکیب هوشمندانه آن با مؤلفه های دفاعی - امنیتی با استفاده از دفاع تهاجمی شبکه محور در یک زنجیره، هم افزا و شگفتی ساز، از طریق مولدسازی، دیپلماسی نهضتی و جهاد تبیین، برای مقابله با جنگ شناختی آمریکا در فضای مجازی و رسانه ای در سطح داخلی و ملی. هدف کلان ج.ا.ایران از بازدارندگی پیش کنشگرانه عبارت است از: نیل به تمدن نوین اسلامی از طریق جهاد ترکیبی و همگرایی گروه های جهادی.

نتیجه مؤلفه های مؤثر بر جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران طبق جدول زیر است:

جدول ۹. نتیجه نهایی مؤلفه های مؤثر بر جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران

مؤلفه	آمریکا	ج.ا.ایران	نتیجه نهایی
امنیتی	خوب	خوب اما قابلیت خوب	ج.ا.ایران تهدیدات امنیتی خارجی معتبر مستقیم از سوی آمریکا ندارد اما از سوی شرکای وی مثل رژیم صهیونیستی و گروه های تروریستی مثل داعش، جیش الظلم و منافقین را دارد. در حوزه امنیت داخلی تهدید جدی برای ج.ا.ایران وجود ندارد اما موازی کاری و جزیره ای عمل کردن سازمان های امنیتی - اطلاعاتی همواره یکی از چالش های جدی برای حکمرانی امنیتی ج.ا.ایران است که با تشکیل شورای ملی اطلاعات تا حدودی این چالش مرتفع می شود. در مجموع حکمرانی امنیت داخلی ج.ا.ایران نسبت به حکمرانی امنیت خارجی ضعیف تر است، چون امنیت داخلی بیشتر در اختیار دولت ها بوده و معمولاً مسئله محور و تهدید محور است اما امنیت خارجی در اختیار نظام بوده و ثبات محور و امنیت محور است. آمریکا دارای قدرت و قابلیت امنیتی خیلی خوبی است. ج.ا.ایران دارای قدرت امنیتی خیلی خوبی است اما قابلیت امنیتی آن خوب است یعنی قابلیت امنیتی کمتر از قدرت امنیتی است. توان مدیریت بحران ج.ا.ایران خیلی خوب است و بحران های امنیتی را خوب مدیریت می کند اما اقدامات پسینی و پیشینی ج.ا.ایران برای حل بحران ضعیف است. درواقع ج.ا.ایران معضلات و مشکلات امنیتی را فریز می کند و از طریق مسکن آن را التیام می دهد اما خیلی توان حل بحران را ندارد. برای حل بحران نیاز به یک رشته فعالیت ها قبل از بحران، در حین بحران و پس از بحران است. اقدامات حین بحران به خوبی انجام می شود و بحران به خوبی مدیریت و فریز می شود اما چون در قالب یک برنامه مشخص و مدون نیست اقدامات پیش از بحران و پس از بحران خوب انجام نمی شود و به همین دلیل معضل امنیتی حل نمی شود.

مؤلفه	آمریکا	ج.ا.ایران	نتیجه نهایی
نظامی	قدرت خیلی خوب اما قابلیت متوسط	قدرت خوب اما قابلیت خیلی خوب	ج.ا.ایران تهدید نظامی مستقیم، معتبر و جدی از سوی آمریکا و شرکای وی ندارد. رژیم صهیونیستی به دنبال درگیری نظامی علیه ج.ا.ایران است اما آمریکا نیست. آمریکایی‌ها معتقدند که چالش‌های منطقه غرب آسیا به قدری زیاد است که تحمل جنگ جدید ندارد، لذا در صورت وقوع جنگ منافع آمریکا و شرکای وی آسیب خواهند دید و سرریز تهدید دامن خود آمریکا را خواهد گرفت. قدرت نظامی ج.ا.ایران و ترکیب آن با جبهه مقاومت توان پاسخگوی مناسب به تهدیدهای نظامی خارجی را دارد. حکمرانی نظامی و انسجام دفاعی ج.ا.ایران نسبت به سایر مؤلفه‌ها در بالاترین سطح قرار دارد. آمریکا دارای قدرت نظامی خیلی خوبی است اما قابلیت نظامی آن متوسط به بالا است. ج.ا.ایران دارای قدرت نظامی خوب و قابلیت نظامی خیلی خوب است. قابلیت نظامی ج.ا.ایران بیشتر از قدرت نظامی‌اش است. علت موفقیت حوزه نظامی وجود ستاد کل نیروهای مسلح و قرارگاه مرکزی حضرت خاتم‌الانبیاء (ص) در تابعیت فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) است که به‌طور مداوم فعالیت و اقدامات سازمان‌های تابعه نیروهای مسلح را هماهنگ و یکپارچه می‌نمایند. در سایر مؤلفه‌ها و حوزه‌ها قرارگاه یا ستاد بالادستی جهت هماهنگی، انسجام و یکپارچگی وجود ندارد.
سیاست خارجی	قدرت خیلی خوب اما قابلیت	خوب	ج.ا.ایران با اتخاذ سیاست پنجره‌های باز و پیوستن به سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی مثل بریکس و شانگهای از انزوای سیاسی خارج شده است. آمریکا از طریق ایران‌هراسی تلاش می‌کند همواره ج.ا.ایران را در بن‌بست دیپلماتیک قرار دهد. ترکیب دیپلماسی نهضتی با دیپلماسی آشکار بهترین قابلیت شگفتی‌ساز برای حکمرانی ملی ج.ا.ایران است که پس از شهادت شهید سلیمانی به‌خوبی از این ظرفیت استفاده نشده است. آمریکا دارای قدرت سیاسی خارجی خیلی خوب اما قابلیت خوب است. ج.ا.ایران دارای قدرت و قابلیت سیاسی خارجی خوب است.

مؤلفه	آمریکا	ج.ا.ایران	نتیجه نهایی
سیاسی داخلی	خوب	قدرت متوسط اما قابلیت ضعیف	توان دوقطبی سازی آمریکا خیلی خوب است. اجماع سازی و همگرایی داخلی مسئولین راهبردی نظامی در مقابل تحولات مثل برجام تا حدودی ضعیف است و اگر مقام معظم رهبری ورود نکنند همگرایی بین حکمرانان داخلی حاصل نخواهد شد. در مجموع حکمرانی داخلی ج.ا.ایران نسبت به حکمرانی خارجی ضعیف تر است، چون حکمرانی داخلی بیشتر در اختیار دولت ها بوده و معمولاً اقتضایی و معضل محور است اما حکمرانی خارجی در اختیار نظام بوده و برنامه ای و هدف محور است. آمریکا داری قدرت و قابلیت سیاسی داخلی خوب است. ج.ا.ایران دارای قدرت سیاسی داخلی متوسط اما قابلیت سیاسی ضعیف است. انسجام داخلی ج.ا.ایران پس از فتنه سال ۱۳۸۸ تضعیف شده و آمریکا در این مقطع از طریق دوقطبی سازی نفوذ خود را در ج.ا.ایران افزایش داده است. یکی از دلایل اصلی عدم تحقق برنامه چشم انداز ۲۰ ساله ضعف داخلی و ایجاد اختلاف بین مسئولین اجرایی و راهبردی کشور است. چندصدایی مسئولین در قبال تحولات موجود مثل اغتشاشات ۱۴۰۱ و موضع گیری های متناقض باعث ایجاد شکاف بین مردم- دولت و تضعیف سیاست داخلی ج.ا.ایران شده است. اجماع- سازی و ایجاد وحدت بین مسئولین باعث تقویت سیاست داخلی می گردد. وحدت «مردم- دولت»، «نخبگان- دولت» و «نخبگان- مردم» ضعیف و چند صدا است.
فرهنگی- اجتماعی	خیلی خوب	قدرت خوب اما قابلیت ضعیف	کم توجهی به مطالبه جوانان و نخبگان، غالب شدن سبک زندگی غربی، ساختارهای موازی و ضعیف فرهنگی باعث ناکارآمدی سیاست های فرهنگی ج.ا.ایران در مقابل جنگ شناختی و شبیخون فرهنگی آمریکا شده است. فعالیت های فرهنگی ج.ا.ایران شبکه ای، یکپارچه، منسجم و هم افزا نیست، به همین دلیل برای اعمال حکمرانی فرهنگی باید سیاست گذاری شورای عالی انقلاب فرهنگی بازمهندسی و ساختارهای فرهنگی کشور باز معماری شوند. آمریکا دارای قدرت و قابلیت فرهنگی- اجتماعی خیلی خوبی است. ج.ا.ایران دارای قدرت فرهنگی- اجتماعی خوب اما قابلیت ضعیف است. ژنتیک، علائق و گرایش بیشتر مردم ایران به سمت فرهنگ و سبک زندگی غربی است و به همین دلیل از سبک زندگی اسلامی- ایرانی فاصله گرفته اند. ویتترین زندگی ایرانی ها تا حدودی اسلامی است اما محتوای زندگی اغلب آن ها غربی است. آمریکا بیشترین آسیب را در حوزه فرهنگی- اجتماعی به ج.ا.ایران وارد کرده است.

مؤلفه	آمریکا	ج.ا.ایران	نتیجه نهایی
رسانه‌ای	خیلی خوب	قدرت متوسط اما قابلیت ضعیف	توان سیاه‌نمایی رسانه‌های آمریکا در ایجاد: ۱- یأس و ناامیدی، ۲- القای فساد سیستماتیک در بدنه نظام، ۳- کم‌رنگ کردن دستاوردهای نظام و برجسته‌سازی کاستی‌های موجود، ۴- ایجاد دوقطبی‌سازی. وجود قرارگاه هماهنگ کننده رسانه ملی برای ایجاد حکمرانی رسانه‌ای جهت تصویرسازی و روایت- سازی صحیح و به موقع از واقعیت‌ها و توطئه‌های تروریسم رسانه‌ای معاند امری ضروری و لازم است. آمریکا دارای قدرت و قابلیت رسانه‌ای خیلی خوب است. ج.ا.ایران دارای قدرت رسانه‌ای متوسط اما قابلیت ضعیف است. آمریکا بیشترین آسیب را در حوزه رسانه‌ای به ج.ا.ایران وارد کرده است، هم در حوزه رسانه‌های داخلی و هم رسانه‌های جهانی و بین‌المللی. تبلیغات و جنگ رسانه‌ای آمریکا علیه ج.ا.ایران کارساز و موفقیت‌آمیز بوده است. هم‌افزایی قدرت رسانه‌ای آمریکا در بستر فضای مجازی تهدید اصلی ج.ا.ایران است.
فضای مجازی و سایبری	خوب	قدرت خوب اما قابلیت متوسط	مردم‌سالاری دیجیتال یکی از تهدیدهای اصلی ج.ا.ایران است، حکمرانی فضای مجازی ج.ا.ایران به‌خصوص در پلتفرم‌ها و پیام‌رسان‌های خارجی ضعیف است. محتوای فضای مجازی در شبکه‌های اجتماعی کاربر محور و پروفایل محور بیشتر در انحصار آمریکا و معاندین به‌خصوص گروهک منافقین است. اشرافیت معاندین نظام برای شانتاژ اذهان مردم در فضای مجازی قوی‌تر از ج.ا.ایران است. حکمرانی سایبری ج.ا.ایران برای جنگ سایبری و دفاع سایبری در مقابل دشمن خوب است اما هنوز سامانه دفاع سایبری یکپارچه و شبکه محور همانند پدافند هوایی یکپارچه ایجاد نشده است. آمریکا دارای قدرت و قابلیت فضای مجازی و سایبری خوبی است. ج.ا.ایران در حوزه سایبری دارای قدرت و قابلیت متوسط به بالا است اما در حوزه فضای مجازی دارای قدرت خوب و قابلیت متوسط است. بیشترین آسیب‌پذیری ج.ا.ایران در مقابل جنگ سایبری و مجازی آمریکا تولید محتوای کاذب و انتشار گسترده آن در فضای مجازی به‌خصوص از طریق پیام‌رسان‌ها است.
اقتصادی	خیلی خوب	قدرت خوب اما قابلیت ضعیف	راهبردهای مولدسازی ج.ا.ایران به‌خوبی محقق نشده و بیشتر گرایش به سمت خام‌فروشی و تهاوت دارد. به‌علت سیاسی‌کاری در اقتصاد و معیوب بودن ساختارهای اقتصادی تاکنون سیاست‌های اقتصاد رقابتی مبتنی بر خصوصی‌سازی موفقیت چندانی نداشته و بعضاً خصولت‌سازی غالب بر خصوصی‌سازی شده است، به همین دلیل سیاست‌های اقتصادی باید اصلاح شود. رانتیری بودن و رقابتی نبودن اقتصاد باعث کاهش کیفیت تولید ملی و گرایش بیشتر به واردات کالاهای خارجی و نهایتاً کاهش اثر سیاست‌های اقتصاد مقاومتی شده است. تحریم‌های فلج‌کننده و یک‌جانبه آمریکا و کاهش ارزش ریال در مقابل دلار باعث فشار اقتصادی و کاهش حکمرانی معیشتی شده است. آمریکا دارای قدرت و قابلیت خیلی خوب اقتصادی است اما ج.ا.ایران دارای قدرت اقتصادی خوب (منابع و نفت) اما قابلیت ضعیف است. سیاست‌گذاری دبیرخانه شورای عالی اقتصاد چشمگیر و مؤثر نبوده است.

پیشنهادهای:

۱. یکپارچه‌سازی و شبکه‌محور نمودن ظرفیت‌ها و قابلیت‌های نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشورهای همسو و گروه‌های جهادی همگرا با انقلاب اسلامی به منظور ایجاد بازدارندگی ترکیبی در مقابل تهاجم ترکیبی آمریکا؛
۲. افزایش مداومت عملیاتی در دریا و دست برتر عملیاتی نسبت به تحرکات نظامی آمریکا با استفاده از توان پهپادی و موشکی و همچنین رصد فعالیت‌های جاسوسی رژیم صهیونیستی در منطقه؛
۳. یکپارچه‌سازی سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی در یک شبکه مطمئن و امن بر اساس شرح وظایف مشخص و مدون؛
۴. تشکیل تیم‌های قوی عملیاتی زیر نظر قرارگاه مرکزی در حوزه‌های مختلف با هدف تولید محتوا، به منظور انجام وظایفی که از سوی ستاد ملی جنگ نرم و قرارگاه مرکزی بر پایه اقدامات پیشدستانه، هدفمند، متقابل و برنامه‌محور در فضای مجازی و رسانه‌ای کشور، برنامه‌ریزی، مدیریت، نظارت و اجرا می‌شود؛
۵. باز تعریف و تجدیدنظر در شرح وظایف و ساختار نهادهای فرهنگی متناسب با ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های جنگ ترکیبی که در این مقاله بیان شده است؛
۶. مثلث دیپلماسی، میدان و رسانه سه عنصر اصلی جنگ ترکیبی برای روایت دست اول هستند که باید همانند اضلاع یک مثلث جهت مقابله با جنگ ترکیبی آمریکا با هم ترکیب و هم‌افزا شوند؛
۷. تشکیل سامانه دفاع سایبری یکپارچه و شبکه‌محور در سطح ملی برای مقابله با جنگ سایبری و خنثی‌سازی جاسوسی اینترنتی و نفوذ سایبری آمریکا؛
۸. ایمن‌سازی زیرساخت‌های سایبری و اتخاذ رویکرد دفاع سایبری پیش‌کنش‌گرانه در جنگ سایبری با محوریت قرارگاه سایبری دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی.

فهرست منابع

- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) قابل دسترسی در سایت www.khamenei.ir
- آنتولیو جی، اچوراریا دو. (۲۰۱۴). «به سمت جنگ به سبک آمریکایی». تهران: مرکز مطالعات راهبردی.
- ابراهیمی کیایی، هادی. (۱۳۹۹). «جنگ هیبریدی: رویکرد ایالات متحده آمریکا در مواجهه با ج.ا.ایران». فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل. ۱(۳۷): ۱۸۰ - ۱۵۵.
- ریاضی، وحید و همکاران. (۱۴۰۰). «معرفی مؤلفه‌ها و ابزارهای جنگ هیبریدی آمریکا علیه ج.ا.ایران». فصلنامه راهبرد دفاعی. ۱۹(۷۳): ۶۸ - ۳۷.
- حسن بیگی، ابراهیم. (۱۳۹۰). «مدیریت راهبردی». تهران: انتشارات سمت.
- دانش آشتیانی، محمدباقر. (۱۳۹۰). «الگوی مدیریت استراتژیک و فرآیند تدوین استراتژی». تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- قاسمی، فرهاد، اسماعیلی، ایرج. (۱۳۹۶). «جنگ ترکیبی در سیستم بین‌المللی پیچیده آشوبی». فصلنامه مدیریت نظامی. ۱۷(۶۶): ۹۲-۵۲.
- کلاتری، فتح‌الله. (۱۴۰۲). «جنگ ترکیبی». تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- Carment and belo, (2020), Ukraine standoff Europe has an opportunity to regain control over its own security. Fleming, B. P, (2020), Hybrid threat concept: Contemporary war, military planning and the advent of unrestricted operational art.
- Fridman, Ofer, (2017), The Danger of Russian Hybrid Warfare, Cicero Foundation Great Debate Paper.
- Klein, Margarete, (2019), "Russia's New Military Doctrine", Available at: <https://www.swp-berlin.org.pdf>.
- Solmaz, Tarik. (2022). "Hybrid warfare": A dramatic example of conceptual stretching. National security and the future.
- Hoffman, Frank G; & Virginia, Arlington. (2007). Hybrid warfare. Institute POTOMAC: Policy studies and emerging threats and opportunities center.
- Johanm, Schmid, (2019), The Hybrid Face of Warfare in the 21st Century, Maanpuolustus-lehti.
- Jitka, Richteroval, (2016), Asociace pro mezinarodni otazky Association for International Affairs.

